

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 396 פרשת: ויצא שבת קודש ט' כסלו תשפ"ב (13 בנובמבר 2021 למניינם)

תל-אביב	כניסה	יציאה	ר"ת
ירושלים	16:23	17:20	17:55
חיפה	16:11	17:19	17:59
באר שבע	16:24	17:18	17:53
	17:21	17:57	

*לנוהגים 40 דק' 15:47

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

הנרדף הנעלב והשפל מרוויח ומנצח את כולם!

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

אז אמנם בפרשת ויצא אין מצוות, לא מתרי"ג שבתורה ולא מדרבנן, אבל יש כאן הנהגה לדורות כיצד לחיות, כיצד להסתדר עם אנשים קשים, עם רוצחים וגנבים ושקרנים. וזה מה שיעקב אבינו מלמד אותנו, ראשית עמל תורה גדול, וכח התורה עצום ורב עד שגם אברהם אבינו הצליח בזכות יעקב (וזה"ק וילא, קנ"ד). ומכח התורה זוכים לחיות בשמחה תמידית, ולסבול את הרדיפות, העלבונות וההשפלות. ומקבלים כח להשבר לכבוד ה' יתברך! וזה כח התורה של יעקב אבינו איש תם יושב אהלים.

ויש ללמוד מכאן לבחורים רווקים לפני החתונה: לא לצאת לעבודה ולא להסתובב ולטייל ולחפש את עצמם בשווקים! כי גיל הרווקות הוא גיל מסוכן. אלא, כמו שיעקב אבינו למד תורה בבית שם ועבר 14 שנה בלי שינה במיטה, רק תורה! כך צריך להתנהג רווק בזמן שלפני החתונה. ורק זה שומר על האדם שלא ישל עם יצר הרע!

כמו כן, אין להם לדור בדירה נפרדת, אלא רק עם ההורים ועם המשפחה. וללמוד כל היום תורה.

ועל ידי זה נעשה האדם נאה וחכם ומבין, וכל אויביו ושונאיו נופלים תחתיו וחוזרים בתשובה!

ובזכות שמתחתן עם התורה, זוכה לישא אשה בעיתו ובזמנו!

וזה הסוד של בחור ישיבה וכן תורה, יש הרבה שהם נגד בני התורה, ועם כל זה, הבן תורה היקר שלנו, לומד בעניות, במסירות ואהבה ולא מקבל כבוד מאנשים, אלא רק מה' יתברך. כי אין כבוד אלא תורה, וזוכה להתקדם ולישא אשה, ולהקים בית לתפארת בישראל, כמו שזכה יעקב אבינו עליו השלום!

צעירים המסיימים תיכון, מוזמנים אלינו לבוא ללמוד ולהתקדם, וזה הכנה הכי טובה לקראת הנישואין, בקדושה, ומתוך הרווחה והצלחה וחיים טובים. והיתה לה' המלוכה, אמן.

יעקב אבינו במשך עשרות שנים, נרדף ומתבזה לומד תורה ושותק! אז הנה לימוד עצום לחיי היומיום שלנו, אדם שעמל ויגע בתורה ומתחזק ומתעלה בביטול גמור לתורת ה', מקבל כחות על-טבעיים מה' יתברך, ונהיה חזק וגיבור שיכול לגלגל את האבן מעל פי הבאר כמו פקק מעל גבי צלוחית! כמבואר בפרוש רש"י בפרשה.

כי אמנם התורה מתשת כוחו של אדם, אבל זה רק בהתחלה כשמקבל עול תורה, אבל לאחר מכן נעשה גיבור כארי! (עיי' יב"ט ח"ב דף טז בס"ס הו"ה"ק). ועוד זכה יעקב אבינו להקים בית עם שבטי יה עדות לישראל שכולם שמן זית זך.

הנרדף מצליח! עשיו לא הצליח להורגו, אליפו לא פגע בו לרעה.

הנעלב ולא מעליב מצליח! לבן הארמי משקר על האברך העני מאה פעמים, ולבסוף נאמר בפסוק על יעקב אבינו "ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים" זה כח של בן תורה שנעלב באהבה מה' יתברך.

ומבואר בפרוש רש"י בפרשתנו (ב' י' ו) שמלאכים מהשמים ירדו למטה לעזור ליעקב אבינו!

השפל והבוזי שהיה רועה צאן, קיבל נבואה מה' יתברך כשסיים את תפקידו בחרן שעליו לחזור עם משפחתו לארץ הקודש. ומלאכים מהשמים שומרים עליו עד ארץ ישראל!

כתוב בתהילים "אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלוקיו" וכזוהר הקדוש ביאר את הפסוק, אל תקרי שברו בשי"ן שמאלית אלא שברו בשי"ן ימנית, לשון שברון. שמוכן להשבר לכבוד ה' יתברך, ועם כל מה שעובר עליו ממשיך להיות עובד ה'. וזה יעקב אבינו! שמכח התורה שלמד, עמד בכל הלחצים ולא התייאש ולא כלום. וזכה להקרות יעקב בחירי שבאבות! וזכה לשבטי יה. ועליו נאמר "כי יעקב בחר לו יה" כלומר ה' יתברך בחר ביעקב אבינו כי ישראל לסגולתו כי כל מי שמנמך עצמו לכבוד ה' יתברך, מהשמים מגביהים אותו על הכל (וזה"ק, פקודי ל"ב).

כל פרשת ויצא היא חידוש אחד גדול! למה? כי בשונה מרוב פרשיות התורה שיש בהם מצוות מתרי"ג המצוות, כאן אין מצוות כלל, לא מדאורייתא ולא מדרבנן. ושומה עלינו להבין מה הדבר המיוחד שלומדים בפרשה זו שיש בו הנהגה לדורות?

וכדי להבין זאת, עלינו להתבונן בדבר אחר, למה באמת קשה כל כך להיות עניו וצנוע? הרי ה' יתברך שונא בעלי גאווה (סוטה ה), וזה דומה לארבע כיתות שאינם רואים פני שכינה (סוטה מב). רחמנא ליצלן! אז מה הסיבה שקשה למצוא אנשים כאלה לרוב? והביאור פשוט וברור. יצר הרע מטעה את האדם לחשוב, אם אני יהיה עניו, צנוע, עדין, חבר של כולם ואוהב את כולם, אז הכבוד שלי יפגע ואני אפסיד מכך! זה עיקר שורש הטעות!

אבל האמת היא בדיוק הפוך, על ידי הגאווה אדם מפסיד הרבה מאד!

ולהפך, העניו זוכה לברכה והצלחה, ולמצוא חן בעיני רואיו, הוא בריא בנפשו, אוהב את משפחתו, והכי חשוב זוכה לדבקות בה' יתברך, ואשריו ואשרי חלקו. ולדעת רבי יהושע בן לוי "ענוה גדולה מכולם" (ע"ז ט) וכן הוא באיגרת הרמב"ן.

נחזור לפרשה שלנו. שאלנו מה המסר, מה המטרה בסיפור המאורעות שבפרשה, ובכן:

נתבונן מה עובר על יעקב אבינו "ויצא יעקב מבאר שבע" יעקב אבינו הבן תורה היקר בעולם, זקן ויושב בישיבה (יומא כ"ה) נרדף ובורח מעשיו הרשע הרוצה להורגו! ומסתמא היה לו סכין וגרזן רחמנא ליצלן. נעלב ומגיע עני ללבן הארמי שמשקר עליו עשרת מונים! מאה פעמים! שפל ובוזי - הוא נעשה רועה צאן שזה עבודה מאוד בזויה, עד כדי כך שכתוב בגמרא (ב"מ ה) "סתם רועה צאן פסול לעדות" ועוד, יעקב אבינו עבד יום וליילה, כמו שומרי העיר בלילות בסכנה עצומה (ב"מ כ"ה). וכל זה אחרי ארבע עשרה שנה של עמל תורה מבלי לישון על מיטה.

נסכם:

מקור האסונות והדברים הטובים, הוא הראש, שמרו עליו!

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

נמצאנו למדים, שמקורן ושורשן של הבעיות כולן בעולמנו זה, נעוץ באותו מידע שגוי שחדר לו בדרכים כשרות או שאינו כאלה אל מוחנו הקט והחמים, והקולט כל אשר בא אל קירבו עד להיותו עצם מעצמיו ובשר מבשרו.

אם נכון הדבר לגבי חייו האישיים של האדם, הרי שנכון הדבר, לצערנו ולבושתנו בכפל כפליים, גם כלפי חיינו הציבוריים. מנהיגי הציבור, רובם ככולם, מוזנים ומוסתים על פי אותן תובנות ואותו מידע אשר חדר לקדקודם - הן במהלך שנות כהונתם כשלוחי ציבור והן בשנים שקדמו לכך, ואף הרבה מעבר לכך בשנות ילדותם. פעמים רבות אותו זעם ושנאה כלפי ציבורים מסוימים מבית ומחוץ, מקורו בכלל באיזושהי קרובת משפחה או שכנה ישישה אשר העמיסה על לבו הטהור של נבחר הציבור בהיותו תינוק תובנות שליליות.

באותה מידה, יתכן ואהבה ואכפתיות אותן ירעיף אותו נבחר ציבור על קהלים מסוימים - ואפילו על בעלי חיים - על חשבונם של קהלים הולכי השניים אחרים, ינבעו מאותה סיבה בדיוק. המידע המוזן למוחנו הוא אשר גורם למלחמותינו הנוכחיות והעתידיות, והוא גם אשר יעניק לנו בבוא העת את השלום, השלווה והשקט הדרושים לנו כל כך, בעזרת ה' וישועות.

הלקח הנלמד מכך הוא כפול:

הראשון הוא, ככל שמבין הנך עד כמה המידע אותו סופח אתה למוחך, משנה את חייך ואף את חיי הסובבים אותך, ובמקרים רבים את חיי עמנו כולו. שומה עליך לנבון ולברור במקורות המידע אותם אתה קורא, לומד וצופה, בטרם תחזיר את אותו נתון לשכלך ותהפוך אותו ברגע לחלק מעתידיך האישי ואפילו מעתידם של אנשים אחרים.

דבר נוסף יש ללמוד מכך, הסובבים אותנו מקבלים מאיתנו מדי יום ואף מדי שעה מידע. חלקם מקבלים את המידע הזה כאילו נאמר על ידי משה רבנו ומפי הגבורה. נמצאים סביבך תלמידים, ילדים וצעירים אשר רואים בך מודל לחיקוי, וכל מילה היוצאת מפיו הופכת בין רגע לחלק מהווייתם ואוטוטו לחלק מעתידם ומעתיד האנשים הסובבים אותם. "חכמים היוהרו בדבריכם, שמה תחובו חובת גלות, ותגלו למקום מים רותים, וישתו התלמידים הבאים אחרים וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל" (דברים ט"ז, כ"א).

פרשנו הנאוה פותחת בפסוקים דלהלן: ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש ויחם מאבני המקום וישם מראשיתיו וישכב במקום ההוא" (בראשית כ"ב, י"א). אותן אבנים מתאחדות למראשותיו של יעקב, ולאחר מכן הופך אותן יעקב למזבח מצבה, אשר בו הוא נשבע לאלוקי השמים כי כאשר יזכה ויטיבו עמו חייו, יגמול על כך: "והאבן הזאת אשר שמת ימני מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (דברים כ"ב, כ"א).

על מהותן של אותן אבנים אותן שם יעקב אבינו למראשותיו, כותב רש"י במקום על פי דברי חז"ל את ההסבר דלהלן: יעקב אבינו חשש מפגיעתן של חיות רעות שיגדעו וינגחו או ינגסו בראשו, ולשם כך נועדו אותן אבנים להיות מחיצה 'הרמטית' לאותן חיות מסוכנות.

ועל כך שואל מרן ראש הישיבה, רבנו יהודה צדקה זיע"א, את השאלה הבאה: אם חשש יעקב אבינו כל כך מאותן חיות טורפות, מדוע הסתפק הוא באבנים אותן הניח למראשותיו, הרי כל גופו היה עלול להיות חשוף לאותה סכנה, ואם כן היאך ומדוע דאג בחיר האבות לראשו יותר מאשר לשאר רמ"ח איבריו וש"ס גידיו?

ועל כך עונה מרן ראש הישיבה את התשובה דלהלן:

עומד יעקב אבינו, ואומר כל אחד ואחד מאיתנו - בנינו, נכדיו וצאצאיו עד לדורנו זה והלאה. יקרייני שמרו על כל איבר ואיבר בגופכם, אבל יותר מכן שמרו על ראשכם, כי מה שנכנס לראש עלול בסופו של תהליך להיות מסוכן לכל הגוף הרבה יותר מכל פגיעה באיבר אחר בגוף האדם.

היום זכינו להבין שכמעט ואין אסון המתרחש על ראשו - ולא משנה אם הוא פרטי או ציבורי, כלכלי או ביטחוני, חברתי או משפחתי - כולם כולם "כמעט" ללא יוצא מן הכלל מתחילים מאיזושהי 'חיה רעה' שנכנסה לראשו של האדם, הפכה לתובנה, ומהר מאד לחלק מעתידי, ובמקרים מיוחדים אפילו לחלק מעתיד כולנו.

לקפיד נא כל אחד מאיתנו על המידע המוזן למוחו, שיהיה המידע המסונן והנקי ביותר, המידע הרוחני והטהור ביותר, והמידע הניתן מהיכלו של הקדוש ברוך הוא קודם והרבה לפני כל מידע אחר העלול, חלילה, להוביל לעתיד קלוקל.

ובאותה מידה נזכה יחד לשמור על מוחותיהם ועל רעיונותיהם של בנינו ובנותינו וכל הסובבים אותנו מכל פגע רע ומידע שגוי, ויחד נזכה לבנות את עתידם עתיד טהור ומלא באהבה, עתיד של נחת ושלווה, עתיד של נחת לריבונו של עולם, אשר יעמוד לימינו ויצטרף לשמירה זו בבחינת "הבא להיטהר מסייעין אותו"

(שפת קדי' ע"ה, אמן).

ברוכים תהיו!

שלום וברכה מורי ורבותי!

היום, ברשותכם, נעלה ברמה אחת מעל, ונבין יחד מה מקורן של רוב ככל הבעיות האישיות והציבוריות המשפיעות במידת מה לרעה על כולנו. מעבר לכך, נבין גם את מקורה של אותה השפעה רעה עלינו, ובעצם בשתי מילים יחד נלמד על - "מקור הבעיות".

ובכן, מקורן של כל הבעיות הוא בכך שאיפשר האדם למידע מוטעה להיכנס לראשו, ועל פי אותו מידע או בעצם על פי התובנות שנבנו על פי אותו מידע, מקבל הוא את הכרעותיו האישיות והציבוריות לחיים.

נשמע מוזר? נתחיל בדוגמאות:

הכרתם אדם, אשר במהלך רוב ככל היום מסתובב הוא סביב עצמו בפחד ובדאגה וחושש מהיום הבא או אפילו מהשעה הבאה? הרי שהתובנה היחידה שחסרה לו היא - שיש בורא לעולם המשגיח בהשגחה פרטית על כל אחד מיצוריו, כאשר רק אחד מהם הוא אותו אדם. מה שבעצם אומר שמקורה של הבעיה של אותו אדם היא הזנת המידע השגוי לפיו גורלו של האדם בידיה והוא האחראי לעתידו ולעתיד ילדיו, ובכל טעות אותה יבצע יהיו חיי הסובבים אותו בסכנה.

ודוגמא נוספת: פגשתם אדם כילי וקמצן השומר על רכושו כאילו היה נשמתו? אינו מפזר לצדקה, אינו משקיע בבני ביתו, ואפילו לעצמו מעניק הוא מעט מזער ממש אך ורק מה שנוגע לחיי נפש. בעוד שחשבון הבנק שלו מלא מקצה אל קצה במזומנים רבים המונחים כאבן שאין לו הופכין. גם האדם הזה לולא היה חושש לעתידו ובטוח "באחריותו" האישית להצלחה או לכישלון היה נוהג אחרת. באותה מידה לו היה מתחנך לנשיאה בעול עם האחר, ולרחמים על מי שאין לו, הייתה התנהגותו ביום יום שונה לחלוטין.

ועוד דוגמא: אדם שזכה לשמוע מהוריו במהלך כל שנות נעורו עד כמה העולם קשה, אכזר ומאכזב. עד כמה בני האדם אינם יודעים להכיר טובה, והחמור מכך - משיבים הם רעה תחת טובה. אדם שכזה יסתובב יום ולילה ויראה בכל אחד מרעיו ומשפחתו - הדואגים באמת למצבו ולעתידו - אנשים בעלי 'אינטרסים' אשר כל מטרתם לקבל ממנו טובת הנאה עתידית כלשהי. אדם כזה לעולם לא יוכל לשמוח באמת בהשתתפות כנה של חבר בצעריו, ובאותה מידה לא יתלהב מברכת "מזל טוב" חמה ולבבית אותו יעניק לו מאן דהוא לרגל הולדת בנו. המידע השגוי אותו ספח מההורים, הוא המאמלל את חייו ומציב אותו במרכזה של בעיה יומיומית וכמעט שאינה ניתנת לפתרון.

ושוב לדוגמא: אדם הנושא אשה ולא משכיל להבין שחיי הנישואין נועדו 'להעניק' ולא 'לקבל', ושהאושר האמיתי הטמון בכחה של האהבה הוא הכח להעניק לאחרים מבלי לצפות מהם לדבר - 'האושר הממלא את ישותו של אדם בשעה בה זוכה הוא להפוך את חייו של האחר למאושרים'. אדם כזה מן הסתם ניזון בילדותו או בבגרותו או בשנייהם גם יחד בנתונים שגויים. הנתונים אותם הזין הוא למוחו, אומרים כך: קבל מאחרים ככל יכולתך, קח מעבר לכך את מה שלא קיבלת, ועל היתרה אותה לא קיבלת ואף לא הצלחת לקחת - נסה להילחם... אדם כזה רואה בצרות עינו אך ורק את טובתו האישית קצרת הטווח, הוא אינו מבחין בין 'עושר' ל'אישור', ואינו מבין שהשלווה והנחת האמיתיים טמונים בדיוק באותו אורח חיים ממנו הוא חושש כל כך.

ולסיום - דוגמא אחרונה וכואבת, הפושה ואינה פוסחת אף על מחנות טובים יותר או פחות ממחנותינו, וכדלהלן:

אוחז לו המתבגר מכשיר המקשר אותו לכל סוגי הטינופת הקיימים בארצנו ואף הרבה מעבר לגבולותיה, בדקות ספורות הוא נחשף לתכנים מזעזעים, אשר אין נפש שיכולה להיגצל מחריטת רוע בשורשה בעקבות אותם נתונים מזוועים. הבחור מאותו רגע מאבד את עולמו, מאבד את סביבתו הקרובה והחמה, מאבד את חבריו ועל כולם את אלוקיו, וחי ב'פנטה' אחרת, הוא חי חיים 'ירטואליים' לחלוטין. האנשים עמם הוא משוחח, אורח החיים אליו הוא מידרדר, הם בעצם יצורים קופצניים, גיבובי מסך והירי 'אייקונים', המבטאים בקצרים שבביטויים ושבסמיונים את מיטב הרפס והגועל נפש הקיים במדורי הגיהנם שבעולמנו - זה ויסלח לי קהל ידידנו, שותפי השיחה, על תיאורים מבחילים אלו, גם הם מעודנים דיים יחסית למציאות הכאובה...

הדבר היחיד שחסר לאותו יניק הוא פרייה מהירה ו'וטטאלית' מאותם נתוני הרס המגדרים למוחו. לו היה שייך להפריד בינו לבין אותו מכשיר הורס חיים - וזה לא ממש אפשרי. ולו היה שייך למחוק ממוחו את הנתונים והמראות המזוועים אליהם נחשף ונחרטו בו - וזה ממש לא אפשרי. הרי שהיינו זוכים לקבל נער חדש, מלא אהבה ורצון להחכים, נער שפסגת שאיפותיו להקים ביישוב נדעת את ביתו עם אשת חיל ולהביא לעולם את הילדים המאושרים ביתו בתבל.

שאלה יפה

ש"ת ממורנו הרב שליט"א

טוענים שהחלה מתוקה וחלקם טוענים שאינה מתוקה, ובוזה מכשילים את הרבים, ולכן או שיש לעשות את החלה ודאי מתוקה או ודאי אינה מתוקה, ויש להזהר בזה מאד (ועי' יב"א חלק י"ד סי' יח), ומכאן גם לכל מיני מאפה עם בשר, יש לערב בבצק שמן או סוכר, ואז לכל הדעות ברכתו "בורא מיני מזונות". ויש בזה זכות הרבים כשאין מחלוקת בדיני ברכות, ומי שלא נוהר בזה, נכנס לספק מחטיא את הרבים, וחבל.

סעודה שלישית על מזונות או פירות

שאלה: מה נענה לאדם ששואל: "מה הבעיה בהלכה לעשות את הדיעבד לכתחילה, וכגון לעשות סעודה שלישית במזונות או בפירות וכדומה, הרי לכאורה זה לא איסור?"

תשובה: דיעבד דומה לאונס, ואנוס רחמנא פטריה (ב"ק כהו), ולכן מי שחלש וחולה וחסר תיאבון, וכיוצא בזה, דינו כאנוס.

אולם ירא שמים שמח תמיד לקיים שלוש סעודות, ולא מחפש את הדיעבד שבהלכה, וכל המקיים שלוש סעודות ניצל ממלחמת גוג ומגוג, מחבלי משיח ומדינה של גיהנם (ועי' משנ"ב סי' כלא סק"א), ולא כדאי לעשות את הדיעבד לכתחילה, אלא רק באופן שבמציאות הוא אנוס ממש.

כשאוהבים מצוות, האהבה מביאה את התיאבון. ועצה טובה, לעשות לסעודה שלישית מאכלים משובחים יותר מהסעודה של הבוקר, ואז יהיה תיאבון לאכילה, והכל יהיה לשם שמם.

ילמד תורה אחרי התפלה, ורק אחר כך יצא לעסקיו

שאלה: כידוע ישנה הלכה (קציע אר"ח סי' קנה ס"א), שלאחר התפלה ילך האדם אל בית המדרש ללמוד, ואפילו אם הוא סבור להרויח הרבה. אבל עינינו הרואות שהמציאות אינה כן, ורוב בעלי הבתים יוצאים לעבודה מיד לאחר התפלה. האם יש להם על מה שיסמוכו (משום שצעות המסחר הן צבוקה, ויהיה קשה לאדם להגיע לעבודה אחרי שטולם כבר עובדים מוקדם צבוקה)?

תשובה: שאלה יפה. גם אם אין ברירה ואדם יוצא לעבודה, עם כל זה יתכן שיש לקיים את פסק השלחן ערוך באופנים אחרים. לדוגמה, אם ישכים להתפלל בנץ, ממילא יהיה לו זמן נוסף גם ללמוד תורה אחרי התפלה. ואם ההשכמה קשה עליו, אז יש להתפלל לעשות כמו שכתב כף החיים (סי' קנה סק"א), ללמוד חוק לישראל, או כמה הלכות, או לגרוס כמה דפים בזהר הקדוש. ואפילו ספר מוסר לצאת מחזק יותר לעבודה, הרי זה מצוין. ולאחר העבודה יתמיד בלימודו כפי כחו, וזה מצוין.

גם לרבות, שבאמת לבעל אמונה בהשגות גדולות, לא מפריע אם כבר הרבה יצאו לעבודה או לא, הוא עושה את שלו, ומשמים מזונותיו קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה.

והיה לי קרוב משפחה שהיתה לו חנות פירות וירקות במאה שערים בירושלים, והוא מעולם לא רץ ל"תנובה", אלא היה מתפלל ולומד, ורק אחר כך נוסע. והיו כמה שלועגים עליו, אבל משמים ה' יתברך נתן בלב הסוחרים לשמור לו כל יום פירות וירקות כפי רצונו, וכך הוא חי באושר וכבוד כל ימיו. וכמובן שאלו דרגות באמונה.

שבת שלום

תשובה: עיין יביע אומר חלק ו סימן ז, ותהנה. ומי שלא למד היגוי, פיסוק ודקדוק נכון בתפלה, מסתמא אסור לו לשמש כחזן ולגרום לחילול ה', וזה מסוכן (ועי' משנ"ב סי' ס"א ס"ק לה, וילקוט שמעוני תהלים אר"ח ח"ב).

צירוף קטן לזימון

שאלה: כאשר קטן הסמוך לגיל בר מצוה מצטרף לזימון יחד עם שניים גדולים, האם הוא יכול לזמן ולברך על הכוס?

תשובה: נראה שיש להקל בזה, משום שהיום לא מוציאים בזימון ידי חובה את כולם, אלא כל אחד מברך לעצמו, ואין כאן צירוף ממש המוציא ידי חובה את האחרים. ויש כאן שבח בעלמא, כשאומרים כולם "ברוך שאכלנו משלו", ויש להקל לכתחילה (ועי' משנ"ב בבבא מציעא ס"ח ק"ט, ויחיד ח"ד סי' יג), ועיין בספר הנפלא הלכה ברורה (ס"ט).

ויש ללמוד מכאן גם שיותר לכתחילה לצרף לזימון אורח שעדיין אינו שומר תורה ומצוות, מאחר וכל אחד ואחד מברך לעצמו, וזה מצוין. ואדרבא, יש לקרב אותו לזימון לתורה וליראת שמים, ובודאי זה עושה רעש גדול בשמים.

ולמעשה, גם קטן שאינו סמוך לבר מצוה, אם הוא חכם ומבין, רשאי לזמן.

וכן יש לצרף לזימון כשאכלו יחד כזית, גם כאשר לא התחילו יחד ולא סיימו יחד (ועי' משנ"ב סי' קנ"ג ס"ק יט, והבאת א"ח מלליח).

נטיעת שורשים רוחניים בסעודות שבת

שאלה: בשלחן שבת הילדים מעדיפים לסיים את הסעודה בזריזות, הם שרים שיר אחד או שניים, ואחר כך מברכים ברכת המזון, וכל אחד ואחד פונה לדרכו. מה ניתן לעשות כדי למשוך את לבם?

תשובה: זה לא טוב, ואין כן דעת התורה כלל. הגיבוש המשפחתי בסעודות שבת קודש, שווה מיליונים. ועצה טובה, לעשות מהזמן שבסעודה כעין עיתון תורני ממש. כלומר, לספר על אירועים שקרו באותו שבוע, ומהו מוסר ההשכל ודעת התורה שלומדים מכל פרט ופרט. ויחד עם זה לשיר שירי שבת ולומר כמה פרקי תהלים בצוותא כל המשפחה יחד. ורצוי שלא לחלק את התהלים, אלא כולם קוראים יחד פסוק אחר פסוק, ומתחזקים בגיבוש רוחני. וכמובן, לא לשכוח לומר דברי תורה לכל בני המשפחה, וזו חובה קדושה, לנטוע שורשים רוחניים בסעודות שבת קודש, וזה בבחינת "ויטע אשל בבאר שבע" (בראשית כ"ב, ג'). אש"ל, ראשי תיבות א"כילה, שירה, ל"ימוד. והמפתח בידי ההורים, להמתיק את האווירה עם הפתעות נעימות וממתקים מצוינים. ועם הדרכה נכונה, זוכים להצלחה גדולה. בבחינת המאריך על שלחנו, מאריכין לו ימיו ושנותיו (עי' ברכות נ"ד).

חלה 'ספק' מתוקה

שאלה: חלה מתוקה שיש ספק על כמות המתיקות שבה, האם מותר לברך עליה "המוציא" בסעודת שבת קודש, כשאוכל בקושי כביצה פת?

תשובה: אסור להכנס לספק ברכות, ולכן כשאוכל חלה מתוקה, יש חובה לאכול 220 גרם שהיא קביעות סעודה, ואז יברך "המוציא" וברכת המזון לכל הדעות. ואם אכל פחות מ-220 גרם, לא די שנכנס לספק ברכות כנ"ל, אלא יתכן גם שלא קיים סעודת שבת כהלכתה.

גם לרבות, שאסור לאפות חלות לשבת קודש כשיש ספק על מתיקותן, וחלק מהטועמים

דחיית ברכת "אשר יצר" לאחר התפלה

שאלה: אדם שנכנס להתפנות בבית הכסא לפני תפלת ערבית, ולא הספיק לברך "אשר יצר" עד שהתחילו הציבור להתפלל תפלת ערבית, וחושש שאם יברך עתה "אשר יצר" במרוצה כדי להספיק להתפלל תפלת ערבית עם הציבור הוא לא יכוין כראוי, ולכן הוא מעדיף לברך אחרי התפלה, האם מותר לעשות כן?

תשובה: נראה שאין בזה בעיה, ומותר לעכב את ברכת "אשר יצר" לאחר התפלה, משום שהעיקר היא הכוונה, ואחר התפלה יכוין בברכת "אשר יצר" ביתר שאת, וזה מצוין. ולברך ברכת "אשר יצר" מלה במלה כמונה מרגליות, חשוב יותר מהכוונה (עי' יב"א ח"ב סי' ס"ח). וזו הסיבה להיתר לעכב הברכה ולאומרה אחר התפלה, וזאת כדי שלא יבלע מלים ואותיות מחמת הלחץ להתפלל תפלת ערבית, וחבל.

ומשמע מרבנו הגדול זיע"א (יב"א ח"ב סי' ס"ח), שאפילו אחרי אמירת "ברכו" שלפני תפלת ערבית, מותר לברך "אשר יצר". אולם כל זה כאשר הוא יודע בודאות שיוכל לכוין היטב, אחרת עדיף לדחות את ברכת "אשר יצר" אחר תפלת ערבית. ואין לחשוש על ברכת "אשר יצר" שהיא תדירה, משום שברכה ככוונה, שווה מליונים! ואין לחשוש לתדיר כאשר יתכן שלא יכוין, כידוע (ועי' קציע הגר"ח סי' תל"ג סק"ו, ועי' כה"נ ח"א עמ' מב).

ומכאן יש ללמוד גם לענין אמירת "ה' אלוהיכם אמתי" שבסיום קריאת שמע, שהחזן מוציא ידי חובה את הרבים באמירת "ה' אלוהיכם אמתי", וכשהחזן ממחר, לא כדאי לצאת דרכו ידי חובה, משום שהעיקר לכוין ולדקדק, וזה שווה מליונים! ויאמר בעצמו "ה' אלוהיכם אמתי" (ועי' יחיד ח"ג סי' ט).

תפלה במניין פועלים והזמן דחוק, על מה לוותר?

שאלה: אנו מתפללים במניין פועלים, ומכיון שהזמן דחוק בימי שני וחמישי וראש חודש, שאלתנו האם ניתן לוותר על קטעים מסוימים? ואם כן, על מה עדיף לוותר, על קריאת התורה או על חזרת השליח צבור?

תשובה: קשה לוותר על חזרת השליח צבור, הרי בחזרת השליח צבור מרויחים הרבה "אמנים" וז"ן ברכות. ועוד, שהרי יש בזה כבוד שמים גדול מאד.

ואף על פי שהחזרה נתקנה לעמי הארץ, מכל מקום בזמן הזה הרי עושים חזרה למהדרין. ובפרט שעושים כן גם על פי הקבלה. ובפרט שמרן הבית יוסף מעיד שעשו נידוי בזמנו למי שלא היה עושה תפלת החזרה (והובא בחי"ד ח"ב סי' יב).

וישנה עוד סברא של "אין מעבירין על המצוות", וחזרת השליח צבור היא קודש קדשים. ועוד, שהרי קריאת ספר תורה היא חובת צבור בלבד, ואינו מעכב (ועי' משנ"ב בבבא מציעא סי' קנ"ב ד"ה ולקיות אג"ס מקל"ח). וכמו רב ששת שאמר: "אנן בדידן וכו'" (בבב"ב ט"ז, ע"ש). וחשוב מאד להרויח בחזרת הש"ץ חמשים ושבע ברכות (עי' ב"י סי' קל"ד). כך שלמעשה שאם לא שמעו קריאת ספר תורה, זה לא נורא, ויזדרזו לסיים תפלת שחרית, ואחר כך ילך כל אחד למלאכתו, לחיים טובים.

שיבוש החזנים במלעיל ומלרע

שאלה: חזן הרוצה לנגן במלות התפלה, אלא שאם ינגן יהיה שיבוש בקריאת המלה בעניין מלעיל ומלרע, כיצד עליו לנהוג?